

NIEUWSBRIEF

EDITIE MAART 2022

REWILDING DE VELUWE

Met Rewilding de Veluwe werkt ARK aan een wilde, natuurrijke Zuid-Veluwe. Dood hout en dode dieren blijven achter in de natuur, zodat de verarmde Veluwse bodem weer voedingsstoffen krijgt en de veerkracht van natuur groeit. Het vasthouden van regen- en grondwater heeft topprioriteit! Hekken en andere obstakels voor dieren verdwijnen, zodat zij vrij kunnen rondtrekken. En nieuwe verdienmodellen bekostigen de transitie van boerenland naar natuur, zodat de Veluwenatuur meer ruimte krijgt.

In Rewilding de Veluwe werkt ARK samen met de gemeente Arnhem, het Rijksvastgoedbedrijf, Natuurmonumenten, provincie Gelderland, Natuurcentrum Arnhem en andere partners. Rewilding de Veluwe wordt mede mogelijk gemaakt door de deelnemers van de Postcodeloterij.

Foto: Twan Teunissen

INHOUD

Alles begint bij... de bodem	2
Wandelend buffet op de Koningsheide	4
Kemperheide: grenzeloze plannen	4
Hazelaar: Prehistorische pionier	6
Rewilding Rijk der Heide	7
Fietsen voor de Veluwe	8
Natuurvolgend bosbeheer in cultuurlandschap	9
Natuurcentrum Arnhem op pad met kids!	11

Foto: Marian Rupert

Alles begint bij... de bodem

‘Rewilding de Veluwe schrijft vanuit het perspectief ‘rewilding’ een nieuw verhaal voor de Veluwe.’

In deze en de komende nieuwsbrieven presenteren we telkens elementen uit die visie. Wat is eigenlijk robuust systeemherstel van die Veluwe natuur? Wat doe je, wat laat je? Biedt het perspectief rewilding plek voor bijvoorbeeld landbouw op de Veluwe? En hoe realiseren we die natte Veluwe, die zo cruciaal is voor systeemherstel? Allemaal vragen die we de komende tijd gaan beantwoorden.

Dat doen we niet alleen. We gaan in gesprek met mensen die de Veluwe door en door kennen, maar niet per se een nauwe band met ARK hebben. Gerrit-Jan Spek bijvoorbeeld. Zijn verhaal over het herstellen van bodems sluit naadloos aan bij onze visie op het sluiten van mineralenkringlopen als cruciale herstelfactor voor de Veluwe. Echter, zijn kennis en ervaring helpen ons een stuk verder als het bijvoorbeeld gaat over het natuurlijk herstel van bodemleven. Daarom gaan we in gesprek met Gerrit-Jan over... de bodem!

Zo op het eerste oog lijkt er niet zoveel aan de hand op de Veluwe: uitgestrekte bossen, afgewisseld met open zand- en heidevelden, vogels, wilde zwijnen en edelherten en sinds kort zelfs wolven.

Maar het geoefende oog ziet iets anders.

‘Neem de sperwer,’ begint Gerrit-Jan Spek, mede-eigenaar van Natuurlijk Fauna-Advies Mts.

‘Tegenwoordig zie je deze roofvogel, een toppredator in de voedselketen, een stuk minder dan vroeger. Of let eens op de dikke pakken onverteerde naalden en bladeren op sommige plekken >

en graaf er eens een kuiltje in; je zult verrassend weinig wormen en insecten in de bodem tegenkomen. We missen de rijkdom aan ontzurende inheemse loofbomen, struiken en kruiden. Die voeden het leven in de bodem, daar ligt de sleutel tot de terugkeer van een explosie aan leven’.

Mineralen voor planten

Levende planten voeden de schimmels en de bacteriën in de bodem. Zij halen op hun beurt de mineralen en sporenelementen uit die grote bult Veluws moeder-materiaal. Schimmels zijn voedsel voor sommige bodemdieren en geven via de ondergrondse voedselpiramide mineralen door naar de bovengrondse top van de piramide: tot aan bijvoorbeeld die sperwer. Planten halen via fotosynthese 96 procent van hun droge biomassa uit de lucht. Al dit organische materiaal is voedsel voor alle beestjes in de bodem én de beesten erbovenop.

‘Alleen een levende bodem zorgt voor kwaliteitsvoedsel,’

legt Gerrit-Jan uit. En dát is weer voorwaarde voor een weelderige en gezonde voedselpiramide. Alles wat afsterft wordt gerecycled, zo ontstaat een zichzelf verrijkend ecosysteem. Maar als dat bodem-

---

‘We missen de rijkdom aan ontzurende inheemse loofbomen, struiken en kruiden’

---

leven verstoord is, komt er niet voldoende – of eenzijdig – voedsel voor planten en dieren beschikbaar. Dit zien we bijvoorbeeld terug in de gezondheidsproblemen bij sperwers, koolmezen en inlandse eiken’.

Verarming

‘Doordat we als mensen al duizenden jaren organische stof van planten en dieren weghalen, is een omgekeerde natuurlijke successie van verarming ontstaan. Die verarming heeft de diversiteit aan planten en dieren aangetast. Bovendien hebben we in de afge-

lopen eeuwen vooral dennenbomen terug geplant voor houtproductie, waardoor een verzuurd Veluws bos- en heidelandschap is ontstaan.’

Verrijken

De oplossing? Die laat zich raden: ‘Een natuurlijke successie van verrijken. Herstel van een veelheid aan plantensoorten helpt de biodiversiteit een boost te geven zowel boven als onder de grond. In de herstelfase stop je dan met alle vormen van het verwijderen van organische stof zoals maaien, verschralen, houtoogst en wildoogst. Als we op de goede ‘ontzurende’ weg zijn, ga je steeds meer huisjesslakken, pissebedden en miljoenpoten zien.’

En dat is precies een van de pijlers van het project Rewilding de Veluwe. “Je ziet het pas als je het door hebt” zei een beroemde voetballer eens. En misschien moeten we inderdaad eens wat vaker onder onze voeten kijken om te beseffen wat de wereld bovengronds nodig heeft. ■

Foto: Gerrit-Jan Spek

Wandelend buffet op de Koningsheide

Dankzij de faunabeheerder van de gemeente Arnhem is het in de schrale wintermaanden lekker snacken op de Koningsheide. Aangereden wild wordt op een vaste plek neergelegd en de natuur profiteert. Vlees, haren, botten, hoeven: alles gaat op. Juist de karkassen bevatten cruciale mineralen als calcium, kalium en magnesium waaraan het op

de Veluwe ontbreekt. Op deze wijze komen die mineralen weer terug in de kringloop en is *the circle of life* rond!

Wij installeerden een webcam om de passanten van dit wandelend buffet vast te leggen. Dat levert bijzondere inkijkjes in een verborgen wereld op. ■

Foto: Lars Soerink

Naar een natuurlijk boslandschap toe werken, dat is één van de ambities van Rewilding de Veluwe. Dat doen we het liefst aan de hand van pilotprojecten. De gemeente Arnhem vroeg ons daarom een voorstel uit te werken voor het bosgebied Kemperheide. We betrokken er direct de burens bij. De gemeente, landgoedeigenaren en bewoners; zo'n 10 mensen schoven aan om kennis te maken, ervaringen te delen en na te denken over natuurontwikkeling en slimme recreatiezonering.

Landgoed Petersburg, Landgoed 't Heuvelink, Buitenplaats Koningsweg en de natuurgebieden Zonheuvel en Kemperheide. Mensen uit alle windrichtingen waren vertegenwoordigd, met één helder, gemeenschappelijk doel: de natuurwaarden in het >

omringende landschap een flinke duw in de goede richting geven! Al bij de eerste bijeenkomst in februari ontwaakt het besef dat we die ambitie waarschijnlijk beter samen kunnen realiseren. De grootste opbrengst van die sessie? Met elkaar in gesprek gaan en horen wie waarmee bezig is, waar energie zit en welke initiatieven elkaar versterken.

Lonkend perspectief

Wat is dat nou eigenlijk, rewilden? Wat doe je, wat laat je? ARK presenteerde een sneak preview van haar verhaal over robuust systeemherstel van de Veluwe. Het sluiten van mineralenkringlopen, het verbinden van gebieden voor grote, maar vooral ook kleine soorten en het op orde brengen van de waterhuishouding in gebieden, zijn daar cruciale elementen in. Hoe en waar die principes kunnen landen op de bossen en akkers van Kemperheide en buurgebieden, is voer voor een volgende sessie.

Ieder zijn plek

Hoe zorg je dat menselijke aanwezigheid en die van kleine en grote dieren zich goed tot elkaar verhouden? Iedereen was het erover eens dat de natuurgebieden ten noorden de Arnhemse Koningsweg een betere zonering nodig hebben. Want ook op en rond de Kemperheide is het de afgelopen jaren een stuk drukker geworden. Dus dát er iets moet gebeuren, is zonneklaar. Onderzoek van bureau Econsultancy laat zien dat het toenemende aantal mensen en de impact van loslopende honden en katten zijn sporen nalaat. Zo hebben de meeste reeën, edelherten en dassen zich al uit de voeten gemaakt richting andere gebieden.

Foto: Lars Soerink

Win-win

Een natuurlijk, open boslandschap vraagt ook om omvorming van de voormalige productiebossen. Daarvoor is het soms nodig om verzurende soorten als Amerikaanse eik of fijnspar om te trekken. In dat geval kun je daarmee natuurlijk prima een aantal wandelpaden afsluiten.

Een natuurlijk, open boslandschap vraagt ook om omvorming van de voormalige productiebossen

---

We bespreken dat bosgebied Zonheuvel en de zone ten westen van vliegveld Deelen de beste rustgebieden zijn voor natuur en dat op en om Buitenplaats Koningsweg de mens de ruimte krijgt.

Ook spreken we af om bezoekers bewust te maken van de impact van hun huisdieren. Zo kan een loslopende hond een ree of edelhert verjagen dat 200 meter verder de autoweg op vlucht, zonder dat het baasje dit überhaupt in de gaten heeft.

Korte ketens

Nog een mooie, onverwachte oogst van de bijeenkomst: er blijken twee prille initiatieven op het vlak van een gezonder voedselproductie en korte ketens gaande, die niet van elkaar wisten. Wordt hier een mooie samenwerking geboren? De toekomst gaat het uitwijzen. Hoe dan ook brengen we met deze pilot, samen met de gemeente Arnhem, belangen en mogelijkheden bij elkaar. Dat is samen werken aan een gezonde Veluwe! ■

Groot koolwitje op Hazelaar.
Foto: Vilda, Jeroen Mentens

SOORT IN BEELD

Hazelaar: Prehistorische pionier

Hij is niet te missen in de winter en het vroege voorjaar: de hazelaar (*Corylus avellana*). Zijn uitbundig bloeiende gele katjes brengen de eerste kleur in het winterlandschap. Soms zie je in de oksel van een twijg een knop zitten met een paars-rood pluimpje. Dat is de voorbode voor de vrucht waar de hazelaar het meest bekend om is: de hazelnoot. Gaaien en eekhoorns verstoppen de noten graag als voedselvoorraad voor de winter en de vergeten noten groeien weer uit tot nieuwe struiken.

De hazelaar is niet alleen de eerste bloeier in het jaar, ook in historisch opzicht kun je hem een pionier noemen. Het was namelijk een van de eerste loofboomsoorten (na berken en wilgen) die in onze streken verschenen na de laatste ijstijd, zo'n 9 duizend jaar geleden.

Pollenonderzoek

Ook de Veluwe stond er in die tijd mee vol, zo toont pollenonderzoek aan. Als pioniersoort hielp hij het bodemleven op gang waarin andere soorten (zoals eiken, essen, lindes) goed konden groeien.

Door die concurrentie kwam de hazelaar in de verdrinking; hij houdt juist van open landschap.

Als pioniersoort hielp hij het bodemleven op gang

De wisenten, oerrunderen en wilde paarden hielden aanvankelijk het landschap open, maar toen de mens deze 'natuurbeheerders' door jacht uitroeide, groeiden de bossen dicht.

Bosranden

Zo'n 5000 jaar geleden kwam de landbouw tot ontwikkeling. In de duizenden jaren daarna kapten de boeren de bossen op de Veluwe voor akkerbouw, vee, en stook- en bouwhout. De bosgrond plagden ze als vruchtbare grond voor de 'enk' ('es' of 'eng'); gemeenschappelijke landbouwgrond nabij het dorp. Er bleef schrale, droge en relatief zure zandgrond over, waar de hazelaar niet van houdt.

Daarom vind je deze 'oerstruik' tegenwoordig vooral in bosranden en lagere, vochtige delen van de Veluwe. Daar is hij thuis voor ruim 25 vlindersoorten en honderden insecten, en voedselbron voor vogels en zoogdieren. Én kleurige lentebode voor de mens! ■

Foto: Lars Soerink

Rewilding Rijk der Heide: naar een natuurlijk boslandschap

Rewilding; hoe werkt dat in de praktijk en hoe zou dat eruit kunnen zien? Om dat uit te werken stelde ARK een proefproject voor aan gemeente Arnhem voor hun gebied Rijk der Heide: 45 hectare bos, akker en heide waarvan de natuurkwaliteit nu onvoldoende is. Jelle van Zanten, student aan Van Hall Larenstein, focuste in zijn afstudeeronderzoek op dit kansrijke gebied en hielp een flinke hand mee.

Jelle dook om te beginnen de theorie in. Hij vertelt: 'Wie aan bos denkt, ziet eigenlijk altijd een plek voor zich waar veel bomen van ongeveer dezelfde leeftijd op elkaar staan. Maar eigenlijk is dat een onnatuurlijke situatie. Een natuurlijk bos bestaat juist voor wel 10 tot 15 procent uit open plekken en voor maar 50 procent uit grote bomen. Natuurlijke processen zoals storm, vuur, insecten-uitbraken of overstromingen creëren die open plekken.'

Dynamiek terugbrengen

Gebeurt er niets, dan groeien die open plekken vanzelf weer dicht

met jonge bomen en struiken, legt Jelle uit. 'Maar waar het complete scala aan diersoorten is, gebeurt altijd wel wat. Grazers kunnen deze open plekken jaren achter-één openhouden en zo bijdragen aan open ruimtes in het boslandschap. Daar vinden bijvoorbeeld dagvlinders en zeldzame kruiden hun plek. Grote predatoren als wolf en lynx zorgen er op hun beurt voor dat grazers in beweging blijven en deze plekken niet constant begraasd worden.'

Hoe breng je die dynamiek dan weer terug in de bossen, op de akkers en heide in het Rijk der

Heide? Daarvoor moet je de verschillende componenten van het ecosysteem bekijken: bodem en mineralen, dynamiek, flora, fauna, verbindingen en de mens. Jelle schetst: 'De bodem is de basis. Die moeten we herstellen. Het is belangrijk om te stoppen met het weghalen van mineralen.

**Een natuurlijk bos
bestaat juist voor wel
10 tot 15% uit open plekken
en voor maar 50% uit
grote bomen**

Dood hout en kadavers blijven het liefst liggen en we stoppen met ploegen, zaaien en oogsten op de akkers. Tegelijkertijd wordt de bodem op de akkers actief hersteld door mineralen toe te voegen in de vorm van dood hout en het toepassen van bodemtransplantatie uit gezonde bodems, ➤

waardoor de bodem zichzelf verder kan herstellen.

Paardenpoep

‘In het Amerikaanse eikenbos worden één of meer open plekken gemaakt. De omgetrokken bomen blijven natuurlijk achter. En alhoewel er voldoende zaadbronnen in de omgeving zijn, brengen we zaden of jonge bomen in takkenkooien in om de dominante Amerikaanse eik het hoofd te bieden. Op de voormalige land-

bouwgronden wordt maaisel opgebracht van heischrale graslanden en worden doornstruwelen geherintroduceerd. We ontsluiten het gebied voor herten en zwijnen via een te verdiepen wildtunnel onder de A12.

Daarnaast introduceren we een klein groepje paarden; met hun poep zorgen ze ervoor dat de mineralen worden omgezet en in het systeem blijven. Ook zullen ze eventuele opslag van Amerikaanse eik te lijf gaan, de jonge blaadjes

zijn zo zoet als koek. Met de aankoop van vijf hectare landbouw- en bospercelen realiseren we een grotere aanéengesloten kern voor begrazing. En uiteindelijk bepalen uiteraard de natuurlijke processen hoe het boslandschap er straks uit komt te zien!’

Het plan is er. Of de pilot op Rijk der Heide ook uitgevoerd gaat worden? Daarover gaan Arnhem en ARK de komende weken in gesprek. ■

Fietsen voor de Veluwe

Het vraagt nogal wat lef en doorzettingsvermogen: 10.000 kilometer op de pedalen door heel Europa om 10.000 euro op te halen voor Rewilding de Veluwe – half februari stond de teller op 2.500 euro.

‘Tja, het is, zeker in de afgelopen koude wintermaanden, soms best zwaar,’ vertelt Camille Groot, die net de Sierra Nevada is overgestoken, per telefoon. ‘Maar als ik dan weer door het landschap zoef, op mijn eigen tempo en met steeds nieuwe vergezichten, natuur en mooie ontmoetingen, dan denk ik: beter wordt het niet!’

Het idee voor deze actie ontstond tijdens een reis naar Nieuw-Zeeland en Australië. Daar greep de overweldigende

schoonheid van de natuur hem aan, maar zag hij ook de soms desastreuze invloed van de mens daarop. ‘Ik wilde iets terug doen voor de natuur. Ik realiseerde me dat die natuur zelf enorm veerkrachtig is, als de mens maar bereid zou zijn een stapje terug te doen. En dat sluit voor mij naadloos aan op ‘rewilding’: natuurlijke processen de ruimte geven door juist niet te veel menselijk ingrijpen.’

Meer weten en Camille's actie steunen? Kijk op www.fietsenvoordeveluwe.nl

En laat de Veluwe nou ook nog eens zijn ‘thuishaven’ zijn... ‘Het geeft me vleugels om, samen met anderen, bij te kunnen dragen aan het herstel van dit mooie stukje Nederland.’ Daar sluiten wij ons als ARK natuurlijk helemaal bij aan! ■

Natuurvolgend bosbeheer in cultuurlandschap

INTERVIEW **JURGEN UFFINK – BEHEERDER LANDGOED 'T HEUVELINK**

Landgoed 't Heuvelink is een van de vele natuurrijke landgoederen langs de Koningsweg, tussen het voormalige vliegveld Deelen en Schaarsbergen. Maar als je goed kijkt, zie je hier een andere parkstructuur dan bij de burens. Dat heeft alles te maken met de geschiedenis én met het huidige beheer van deze buitenplaats. 'Pragmatisch natuurvolgend bosbeheer, zo zou je onze aanpak kunnen noemen,' legt beheerder Jurgen Uffink uit.

De geschiedenis van 't Heuvelink gaat terug tot halverwege de 19e eeuw. De Veluwe was afgegrazen en -geplagd; wat restte was heide en stuifzand waar geen mens wilde wonen. Om deze 'woeste gronden' nieuw leven in te blazen, werd besloten tot ontginning; boomaanplant voor houtproductie en om de stuifzanden vast te leggen.

Kromme laantjes

Zo ook aan de noordkant van de Koningsweg. Daar werden 'ontginningsboerderijen' gebouwd, met rechte lanen – handig voor de bosbouw. 't Heuvelink, gebouwd in 1846, was er daar een van. In 1849 kocht de stadsarchitect van Arnhem, Hendrik Jan Heuvelink, het perceel en richtte het in als buitenplaats: ontspannen in het groen in plaats van agrarisch buffelen op de woeste gronden.

'Uit die tijd dateert ook de afwijkende lanenstructuur,' legt Jurgen uit. 'De kenmerkende kromme laantjes, de parkachtige aanleg met rododendrons. Dat is vrij uniek in deze omgeving.' Jurgen woont als terreinbeheerder in het enig overgebleven houten jachthuis, in 1893 gebouwd door Heuvelink jr. [➤](#)

Zo'n bijzondere plek vraagt om zorgvuldig beheer. 'Toen ik hier vier jaar geleden kwam wonen en werken, ben ik met de eigenaar van het landgoed om tafel gegaan voor een beheerplan,' vertelt Jurgen. 'We waren het snel eens: de natuur en natuurlijke processen moesten leidend zijn. "Natuurvolgend bosbeheer" noemen we dat. In principe grijp je dus zo min mogelijk in en plant je ook niets aan, maar laat je de natuur het zelf doen.'

Pragmatisch

Tot zover de theorie, want de praktijk is weerbarstig, legt Jurgen uit: 'Op het landgoed zijn destijds veel bomen geplant die hier van oorsprong niet thuishoren. Amerikaanse eik, Douglasspar, soorten die zich ook makkelijk vermeerderen maar die niet perse goed aansluiten op het bodemleven hier. Dus als

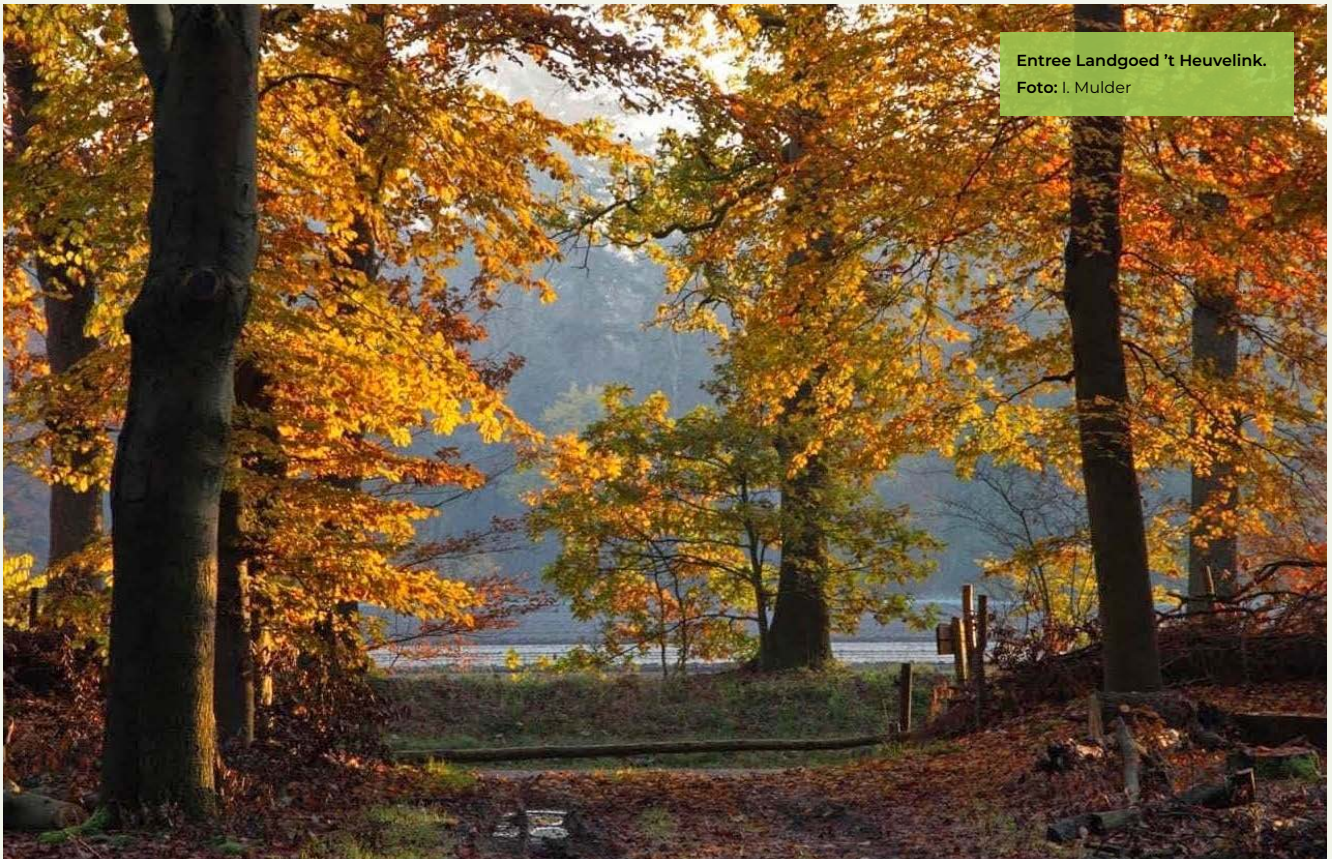
Landgoed 't Heuvelink is 14 hectare en vormt een belangrijke natuurverbinding tussen Landgoed Zonheuvel en Buitenplaats Koningsweg. Het landgoed is sinds drie jaar opengesteld voor publiek.

die bomen sneuvelen – bijvoorbeeld door de extreme droogte van afgelopen zomers – planten we heel pragmatisch bomen terug in de gewenste richting. We willen toegroeien naar een gevarieerd bos met boomsoorten die hier van nature thuishoren en bijdragen aan een gezond bodemleven én die beter bestand zijn tegen klimaatverandering. Denk aan esdoorn, winterlinde, wintereik.'

Ook de grote vijver blijkt niet honderd procent het resultaat van natuurlijke processen. 'Ja, die is door ons gegraven,' geeft Jurgen toe. 'Het was een paardenweide waar we rigoureuus de overbemeste top laag vanaf hebben gehaald. We wilden een ven creëren in dit toch al droge gebied. Het is een aanzet, de natuur moet de rest doen en de planten en dieren terugbrengen die bij dit ecosysteem horen.'

Hoofdrol voor natuur

De mens mag dan af en toe een handje helpen, de natuur blijft in de hoofdrol, ook als het gaat om het cultuurhistorisch erfgoed. Jurgen vertelt: 'De laanstructuren zijn belangrijke cultuurhistorische elementen die we graag behouden. Ze zijn veelal met Amerikaanse eiken beplant. Waar die structuren >

Entree Landgoed 't Heuvelink.
Foto: I. Mulder

nu uiteen dreigen te vallen, halen we gevaarlijke bomen weg en planten we inheemse soorten.' En het tak- en tophout wat vrijkomt bij bomenkap laat Jurgen zoveel mogelijk liggen: 'Dat is weer voedsel voor het toekomstige bos, de insecten en het bodemleven.'

Natuurvolgend beheer sluit wat hem betreft heel goed aan bij Rewilding de Veluwe. 'De eigenaar van 't Heuvelink was niet voor niets een van de aanjagers van het project,' vertelt Jurgen. 'Het mooie is, dat dit project alle betrokkenen bij elkaar brengt. De belangen verschillen, maar de focus is hetzelfde: goed beheer waar de natuur rijker van wordt.' ■

Deze lente gaan we helemaal los! Natuurcentrum Arnhem op pad met kids!

Samen met Natuurcentrum Arnhem organiseert ARK veldlessen voor leerlingen uit groep 7 en 8 van Arnhemse basisscholen.

Tot en met 2024 gaat het Natuurcentrum op pad met jaarlijks 30 groepen gillende, rennende, joelende, maar bovenal supernieuwsgierige kids. Eenmaal buiten gaan zij natuurlijk vooral doen en ervaren. Op zoek naar friemelbeestjes op dode bomen, speuren naar zwijnsproten, of juist doodstil in het veld zittend, luisterend naar de geluiden van de natuur. Tijdens de voorbereidende les in de klas gaan de medewerkers van het centrum in gesprek met de kinderen. Hoe wild is onze natuur eigenlijk? Wat zijn spannende nieuwkomers op de Veluwe? En wie kan wat vertellen over de bodem onder onze voeten?

Om die lessen zo goed mogelijk te laten aansluiten bij zowel het verhaal over rewilding én de belevingswereld van de kids, organiseerde ARK twee middagen voor medewerkers van het Natuurcentrum. De eerste

was als de les in de klas: zitten op je stoel en in gesprek over rewilding. Wat doe je, wat laat je? Maar de tweede gaat naar buiten! Onder leiding van ARK'er en boscoloog Jan ten Hoopen bezoeken de Natuurcentrum-medewerkers de veldlesplek en het boslandschap daaromheen. En of zij dan net zo hard gillen, rennen en joelen? Dat gaan we zien! ■

WEET ONS TE VINDEN!

Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties?

Mail ze naar projectleider marieke.reisinger@ark.eu.

Wilt u deze nieuwsbrief ook ontvangen? Stuur dan een mail onder vermelding van 'Aanmelden nieuwsbrief Veluwe' naar info@ark.eu.

Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via een mail naar info@ark.eu onder vermelding van 'Afmelden nieuwsbrief Veluwe'.

Rewilding de Veluwe is een project van ARK Natuurontwikkeling. Meer informatie vindt u op www.ark.eu.

Het project Rewilding de Veluwe wordt mede mogelijk gemaakt dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij. **Hartelijk dank!**

